

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
GEOGRAFIA IBÈRICA

Coordinació: BURGUEÑO RIVERO, JESUS

Any acadèmic 2021-22

Informació general de l'assignatura

Denominació	GEOGRAFIA IBÈRICA			
Codi	101173			
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Geografia	2	OBLIGATÒRIA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRACAMP	PRAULA	TEORIA
	Nombre de crèdits	1.3	1.2	3.5
	Nombre de grups	1	1	1
Coordinació	BURGUEÑO RIVERO, JESUS			
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	60 hores presencials (en línia o en aula) i 90 h de treball autònom			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BURGUEÑO RIVERO, JESUS	jesus.burgue@udl.cat	6	dimarts 9:30 a 11 h despatx 3.40

Objectius acadèmics de l'assignatura

Objectius. Aprendre quines són les característiques territorials bàsiques que caracteritzen Espanya i Portugal. Conèixer la terminologia pròpia de l'estudi de la geografia física aplicada a la península Ibèrica. Identificar les unitats del relleu en el context de la tectònica de plaques. Caracteritzar la diversitat climàtica i de paisatges vegetals de la península. Entendre la singularitat canària. Adonar-se del desequilibri hídric estructural d'Espanya. Reflexionar sobre la complexitat interna de l'Estat espanyol. Conèixer les directrius constitucionals de l'organització territorial espanyola i portuguesa. Aprendre a interrelacionar variables geogràfiques diverses: l'aigua i el poblament, el clima i el turisme, la vegetació i el clima, la litologia i els aqüífers, el poblament i l'estructura municipal, l'aigua i la producció elèctrica, etc.

Resultats de l'aprenentatge:

- Conèixer les característiques territorials bàsiques que caracteritzen Espanya.
- Entendre la formació del relleu peninsular en el paradigma de la tectònica de plaques
- Identificar les litologies dominants en la península Ibèrica i la morfologia resultant
- Desenvolupar la capacitat d'observació i anàlisi del paisatge
- Identificar els tipus de vegetació de la península Ibèrica i les espècies arbòries més característiques
- Conèixer les característiques bàsiques del litoral peninsular i de les zones humides
- Comprendre la complexitat i diversitat interna de l'Estat espanyol.
- Entendre la realitat integral de la península Ibèrica incorporant reiteradament Portugal en el seu estudi
- Conèixer les especificitats geogràfiques de les Illes Canàries

Competències

CG1 Valorar els mecanismes d'interacció de la societat amb el medi ambient

CG2 Identificar els grans conflictes i desigualtats de la societat humana

CG3 Caracteritzar la diversitat espacial dels territoris

CE1 Utilitzar els mètodes i tècniques d'anàlisi i interpretació de les fonts estadístiques

CE6 Assolir les habilitats i metodologies pròpies del treball de camp del geògraf

CE9 Estar familiaritzat amb la legislació –principalment catalana– relacionada amb l'ordenació del territori

CE10 Reconèixer en el paisatge les transformacions generades pels usos humans en l'esdevenir històric

CE13 Conèixer, comprendre i interpretar el territori, explicar la diversitat de llocs, regions i localitzacions.

CT1 Assolir una correcta comprensió i expressió oral i escrita del català i del castellà

CT3 Adquirir capacitat en l'ús de les noves tecnologies i de les tecnologies de la informació i la comunicació

CB1. Posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i acostuma a trobar-se a un nivell que, si bé es recolza en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de la vanguardia del seu camp d'estudi

CB2. Aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i poseixin les competències que s'acostumen a demostrar mitjançant l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi

CB3. Capacitat d'aplegar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per a emetre judicis que inclouguin una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica

Continguts fonamentals de l'assignatura

I. El relleu peninsular, balear i canari

- 1.- Les grans unitats estructurals de la península Ibèrica
- 2.- Evolució geològica d'acord amb la tectònica de plaques
- 3.- Unitats estructurals: massís Ibèric, serralades alpines, depressions sedimentàries
- 4.- El vulcanisme d'Açores, Madeira i Canàries

II. Diversitat climàtica

- 1.- Factors del clima peninsular
- 2.- Precipitacions. Espanya seca/humida
- 3.- Temperatures i altres elements del clima (humitat, insolació, vent...)
- 4.- Balanç hídric
- 5.- Tipus de temps (situacions sinòptiques típiques)
- 6.- Resum de climes de la península Ibèrica i Balears. El clima de les Canàries.

III. Les aigües

- 1.- Els rius: cabal, irregularitat, règim
- 2.- Les zones humides. Llacs i embassaments
- 3.- Recursos hídrics. Aqüífers
- 4.- Les costes i els mars

IV. El paisatge vegetal

- 1.- Introducció a la diversitat vegetal de la península Ibèrica
- 2.- Regió biogeogràfica boreoalpina
- 3.- Regió biogeogràfica eurosiberiana
- 4.- Regió biogeogràfica mediterrània
- 5.- Regió biogeogràfica macaronèsica

V. Geografia política

- 1.- Gènesi de la divisió provincial espanyola
- 2.- Llengües ibèriques
- 3.- L'Estat de les Autonomies. Constitució i estatuts. Província, regió i nació

4.- Estructura municipal i comarcalització a Espanya. *Concelhos* i *fregesias* de Portugal

5.- Geografia electoral espanyola: circumscripcions

VI. Trets bàsics del poblament

1.- Tipus de poblament

2.- Xarxa de ciutats i àrees d'influència urbana

Eixos metodològics de l'assignatura

Metodologia docent: classe magistral imbricada de consultes a Internet.

Èmfasi en la interpretació del paisatge mitjançant la imatge (fotografies).

L'alumne disposa d'un dossier corresponent a cada bloc, amb els conceptes i il·lustracions fonamentals, així com amb textos complementaris.

Tres pràctiques de camp en dimecres, tot el dia (el dilluns de la mateixa setmana no es farà classe). Estan previstes per als dies 9 de març, 27 d'abril i 18 de maig

Pla de desenvolupament de l'assignatura

I. El relleu peninsular, balear i canari (4 setmanes)

II. Diversitat climàtica (3 setmanes)

III. Les aigües (1,5 setmanes)

IV. El paisatge vegetal (3 setmanes)

V. Geografia política (2,5 setmanes)

VI. Trets bàsics del poblament (1 setmana)

Sistema d'avaluació

Activitats d'avaluació:

- pràctica al camp d'identificació de roques (12%), prevista per al 9 de març

- pràctica al camp d'identificació d'arbres i arbustos (13%), prevista per al 27 d'abril

- pràctica d'interpretació del mapa del temps (13%)

- sortida d'estudi a Aragó (12%), prevista per al 18 de maig

- examen (50%). Per tal de fer mitjana cal obtenir-hi una puntuació mínima de 3,5. L'examen serà presencial.

A banda, verificació de la capacitat de localització de noms de lloc elementals en l'estudi dels estats peninsulars.

Els estudiants que combinin els seus estudis amb una feina a temps complet tenen dret a demanar avaluació alternativa en un termini de 5 dies des del començament del semestre. Per més informació, envieu un correu electrònic a academic@lletres.udl.cat o adreceu-vos a la Secretaria de la Facultat de Lletres.

Bibliografia i recursos d'informació

Bibliografia de caràcter general

- bàsica:

Atlas nacional de España, IGN. <https://www.ign.es/web/ign/portal/ane-area-ane>

FERNÁNDEZ CUESTA, Gaspar – Francisco QUIRÓS LINARES (2010): **Atlas temático de España**, Nobel, Oviedo, 4 vol..

GIL OLCINA, Antonio – Josefina GÓMEZ MENDOZA (coord.) (2001): **Geografía de España**, Ariel, Barcelona.

LAUTENSACH, Herman (1967): **Geografía de España y Portugal**, Vicens Vives, Barcelona.

MÉNDEZ, Ricardo – Fernando MOLINERO (1993): **Geografía de España**, Ariel, Barcelona.

ROMERO, Juan (2017): **Geografía humana de España**, Tirant Humanidades, València.

TAPIADOR, Francisco J. (2020): **The Geography of Spain: a complete synthesis**, Springer.

TERÁN, Manuel de – Lluís SOLÉ SABARÍS – Joan VILÀ-VALENTÍ (1986): **Geografía general de España**, Ariel, Barcelona.

VILÀ-VALENTÍ, Joan (1989): **La Península Ibérica**, Ariel, Barcelona.

- complementària:

BIELZA DE ORY, Vicente (coord.) (1989): **Territorio y sociedad en España**, Taurus, Madrid, 2 vol.

FARINÓS DASÍ, Joaquim (coord.) (2002): **Geografía regional d'Espanya**, Universitat de València, València.

DAVEAU, Suzanne (1995): **Portugal geográfico**. Lisboa: João Sá da Costa.

MEDEIROS, Carlos A. (1987): **Geografia de Portugal**. Lisboa: Estampa.

RIBEIRO, Orlando (1987): **Portugal. O Mediterrâneo e o Atlântico**. Lisboa: Livraria Sá da Costa.

SOEIRO DE BRITO, Raquel (1997): **Portugal perfil geográfico**. Lisboa: Estampa.

Per al bloc temàtic I

- bàsica:

MARTÍN SERRANO, A. (ed.) (2005): **Mapa geomorfológico de España y del margen continental a escala 1:1.000.000**, Instituto Geológico y Minero de España, Madrid.

MELÉNDEZ HEVIA, I. (2004): **Geología de España. Una historia de 600 millones de años**, Rueda, Madrid.

- complementària

GUTIÉRREZ ELORZA, Mateo (dir.) (1994): **Geomorfología de España**, Rueda, Alcorcón.

PEÑA MONNÉ, José L. (1991): **El relieve**, Síntesis, Madrid.

Per als blocs temàtics II i III

- bàsica:

FONT TULLOT, Inocencio (2000): *Climatología de España y Portugal*, Universidad de Salamanca, Salamanca.

MARTÍN-VIDE, Javier (1991): *Mapas del tiempo. Fundamentos, interpretación e imágenes de satélite*, Oikos-tau, Vilassar de Mar.

- complementària:

ALBENTOSA, Luis M. – RUBIO RECIO, José M. (1989): *El clima y las aguas*, Síntesis, Madrid.

CAPEL MOLINA, José J. (1981): *Los climas de España*, Oikos-tau, Vilassar de Mar.

MARTÍN-VIDE, Javier – Jorge OLCINA CANTOS (coord.) (2001): *Climas y tiempos de España*, Alianza, Madrid.

Per al bloc temàtic IV

- bàsica:

BLANCO CASTRO, Emilio [et al.] (2001): *Los bosques ibéricos. Una interpretación geobotánica*, Planeta, Madrid.

- complementària:

BLANCO, Emilio (1998): *Los bosques españoles*, Lunweg, Barcelona.

CALDEIRA CABRAL, F.; RIBEIRO TELLES, G. (2005): *A árvore em Portugal*. Lisboa: Assírio & Alvim.

FOLCH, R (1981): *La vegetació dels Països Catalans*, Ketres, Barcelona.

RUBIO RECIO, J. Manuel (1988): *Biogeografía. Paisajes vegetales y vida animal*, Síntesis, Madrid.

Per al bloc temàtic V

AJA, Eliseo (2003): *El Estado Autonómico. Federalismo y hechos diferenciales*, Alianza, Madrid.

BURGUEÑO, Jesús (1996): *Geografía política de la España constitucional. La división provincial*, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid.

_ (1997): "Geografía lingüística d'Espanya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, n.44, pp.35-57.

_ (2002): "El mapa escondido: las lenguas de España", *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, n.34, pp.171-192. <http://www.ieg.csic.es/age/boletin/34/3413.pdf>

_ (2001): "Geografía y administración. Proyectar territorios en el siglo XXI", *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, n.32, pp.191-207. <http://www.ieg.csic.es/age/boletin/32/3210.pdf>

_ (2003): *Història de la divisió comarcal*, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

_ (2011): *La invención de las provincias*, Catarata, Madrid.

BURGUEÑO, Jesús; Montse GUERRERO (2014): "El mapa municipal de España. Una caracterización geográfica", *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, n.64, pp.11-36. http://www.boletinage.com/articulos/64/01_BURGUENO.pdf

GARCÍA ÁLVAREZ, Jacobo (2002): *Provincias, regiones y comunidades autónomas. La formación del mapa político de España*, Senado, Madrid.

GARCÍA, M. – E. LÓPEZ – M. BELTRÁN (1994): *La conciencia nacional y regional en la España de las Autonomías*, CIS, Madrid.

GORGUES, Raúl – Ricardo MÉNDEZ - Fernando SANTANDER (2004): "Inercias y sesgos en el mapa electoral español", *Estudios Geográficos*, núm.256, p.541-556

FERNÁNDEZ, Tomás – Juan J. LABORDA (coord.) (2002): ***España ¿cabemos todos?***, Alianza, Madrid.

MORAL, Félix (1998): ***Identidad regional y nacionalismo en el Estado de las Autonomías***, CIS, Madrid.

ORDUÑA REBOLLO, Enrique (2003): ***Municipios y provincias***, Federación Española de Municipios y Provincias.

SANTAMARÍA, J.A. – E. ORDUÑA – R. MARTÍN-ARTAJÓ (1977): ***Documentos para la historia del regionalismo en España***, IEAL, Madrid.

SIGUAN, Miquel (1992): ***España plurilingüe***, Alianza, Madrid.

_ (1994): ***Conocimiento y uso de las lenguas de España. Investigación sobre el conocimiento y uso de las lenguas cooficiales en las comunidades autónomas bilingües***, CIS, Madrid.

SOUTO, X. M. (coord.) (1995): ***Autonomías y problemas territoriales españoles en la integración europea***, Nau llibres, València.

Per al bloc temàtic VI

PRECEDO LEDO, Andrés (1988): ***La red urbana. Madrid: Síntesis***, col. Geografía de España, núm. 18.

Instituto Geográfico Nacional (2008): ***Atlas Nacional de España. Demografía***, Madrid: CNIG, Ministerio de Fomento.

REQUES, Pedro – Vicente RODRÍGUEZ (1998): ***Atlas de las población española***, Santander: Universidad de Cantabria.

ROCA CLADERA, Josep; Montserrat MOIX BERGADÀ; Blanca ARELLANO RAMOS (2012): "El sistema urbano en España", *Scripta nova*, núm. 396. <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-396.htm>

RODRÍGUEZ GUTIÉRREZ, Fermín (2009): ***Áreas metropolitanas de España. La nueva forma de la ciudad***, Universidad de Oviedo.

ZOIDO, F. *et al.* (2007): ***Atlas estadístico de las áreas urbanas de España 2006***, Madrid: Ministerio de Vivienda.